

Nadesłano: 29.11.2020
Zaakceptowano: 8.02.2021

Sugerowane cytowanie: Kroczek Z. (2021). „Literacja” w edukacji współczesnego przedszkolaka, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, vol. 16, nr 1(59), s. 127-136.
DOI: 10.35765/eetp.2021.1659.09

Zuzanna Kroczek

Uniwersytet Rzeszowski
ORCID: 0000-0002-9559-4221

Literacja w edukacji współczesnego przedszkolaka

'Literaction' in the Education of a Contemporary Preschooler

SŁOWA KLUCZE ABSTRAKT

sztuka, literatura, interakcja, emocje, zabawa, kreatywność, książka dla dzieci, przedszkole, dziecko w wieku przedszkolnym

Rodzik, opiekun bądź nauczyciel, jako pośrednik lektury, odpowiada za kontakt dziecka z literaturą. Dorosły to kluczowa postać podczas inicjacji literackiej. Każdy, w szczególności pedagog, powinien zwracać uwagę, aby nie tylko zapoznawać dziecko z treścią i czytać bajkę, lecz także mobilizować do działania. Chodzi głównie o dawanie możliwości do przeżywania, tworzenia, odczuwania, wyrażania oraz rozwijania pozytywnego nastawienia do książki. *Literacja* łączy w sobie dwa, istotne w życiu najmłodszego człowieka elementy, jakimi są: literatura oraz interakcja. Pierwszy z nich rozumiemy jako jedną z dziedzin sztuki. Literatura to słowne dzieła artystyczne, których celem jest pobudzenie przeżyć odbiorcy, nawet najbardziej skrajnych. Dzisiejsze wydania książek dla najmłodszych łączą w sobie te dwa aspekty, a przede wszystkim są literaturą dostosowaną do możliwości rozwojowych i aktualnych problemów młodych czytelników (Adamczykowa 2004: 26). Interakcja świadczy o obustronnym oddziaływaniu określonych zachowań, osób oraz przedmiotów. W poniższym artykule zaprezentowana została *literacja* jako interakcja pomiędzy literaturą a emocjami, zabawą oraz kreatywnością. Przedstawione przykłady wskazują, jak pozytywnie oraz wieloobszarowo literatura oddziałuje na rozwój dziecka w wieku przedszkolnym. Zaznaczono również, że literatura dziecięca ściśle wiąże się z innymi dziedzinami sztuki, do których należą m.in. muzyka, malarstwo czy teatr.

KEYWORDS ABSTRACT

art, literature,
interaction,
emotions, fun,
creativity, children's
book, kindergarten,
preschool, preschool
child

A parent / guardian / teacher, as the mediator of reading, is responsible for the child's contact with literature. An adult is the key figure during literary initiation. Everyone, especially educators, should not only try to make the child familiar with the content and read the story, but they should also motivate the child to act. Such motivation should include giving the child the opportunity to experience, create, feel, express, and develop a positive attitude towards books. Linteraction combines two important elements in the life of a child: literature and interaction. The former is understood as one of the arts. Literature includes verbal artistic works the objective of which is to stimulate the recipient's experiences, even the most extreme ones. Today's editions of books for the youngest readers combine these two aspects and, above all, are adjusted to the developmental capabilities and current problems of children (Adamczykowa 2004: 26). Interaction confirms the reciprocal interaction of certain behaviors, persons, and objects. The following article presents linteraction as an interaction between literature and emotions, play and creativity. The examples included in the text show good and multifaceted influence of literature on the development of a preschool child. It was also emphasized that children's literature is closely connected with other fields of art, which include music, painting and theater.

Wstęp

Rozbudzanie wśród najmłodszych miłości i szacunku do literatury to główne zadanie dorosłych. Kontakt z książką powinien zaistnieć już od najmłodszych lat, bo to właśnie wiek przedszkolny charakteryzuje się szczególnie intensywnym rozwojem obszaru fizycznego, emocjonalnego, społecznego oraz poznawczego. Dziecko podczas inicjacji literackiej potrzebuje odpowiedniego pośrednika. Proces ten jest ściśle połączony z emocjami, dochodzi bowiem do kontaktu z literaturą, który opiera się na wzajemnej interakcji czytającego i słuchającego (Ungeheuer-Gołąb 2011: 67). Według badań, które przeprowadziła w 2017 roku Bożena Dusza, 80% przebadanych rodziców sięga po książkę dla dzieci co najmniej kilka razy w tygodniu. Respondenci uważają najczęściej, że literatura to dobry sposób na rozwój dziecka (25% odpowiedzi) oraz ciekawy sposób na spędzenie z podopiecznym czasu (28% odpowiedzi) (Dusza 2017: 231-236).

Wydawać by się mogło, że to niezadowalające wyniki, jednak należy mieć na uwadze czasy, w jakich obecnie przyszło nam funkcjonować. Coraz mocniejsza pozycja na świecie mediów oraz środków masowego przekazu powoduje, że książka traci swoich wielbicieli z każdym dniem. Z jednej strony może nas to przygnębiać, z drugiej jednak

powinno mobilizować do częstszego sięgania po literaturę. Czytanie dla siebie, dla innych i wraz z innymi, prezentowanie książek, mówienie o literaturze, wspieranie autorów, wydawnictw oraz wyrażanie aprobaty dla tekstów literackich to niejako nasz obywatelski obowiązek, bowiem historyczne oraz nowo powstające utwory opisują poniekąd nas samych. Literatura powinna być codziennie obecna w domu, szczególnie w takim, gdzie funkcjonuje dziecko. W zależności ekonomicznych występować może w formie czytania tradycyjnej książki, opowiadania wzajemnie znanych historii, oglądania ilustracji czy słuchania audiobooków. To właśnie z rodzinnego domu wynoszona jest potrzeba spędzania czasu w towarzystwie literatury. Jak potwierdzają badania profesor Marioli Antczak, dzieci, którym rodzice czytali przez okres dzieciństwa, są zainteresowane literaturą i chętnie właśnie w taki sposób spędzają czas wolny. Ponad połowa badanych (80% rodziców i 53% dzieci) deklaruje, że rozmawiają oni o książkach, wymieniając swoje zdanie na temat przeżyć bohaterów oraz poznanych historii (Antczak 2015: 7-11). Instytucja przedszkolna, jako drugie środowisko, w którym mały człowiek rozwija się, zdobywa wiedzę i kształtuje swoje umiejętności, ma także za zadanie stworzyć miejsce i możliwość kontaktu ze sztuką, a w tym literaturą dziecięcą (Klim-Klimaszewska 2012: 39-40). Należy się zatem skupić na wpływie oraz możliwościach wykorzystania literatury podczas codziennych zajęć przedszkolnych.

Literatura a emocje

Emocje przedszkolaków cechują się niestabilnością, labilnością uczuciową oraz wyrazistą ekspresją. Na przełomie od trzech do sześciu lat występuje duża rozbieżność w poziomie rozwoju emocjonalnego. Dziecko idące do pierwszej klasy, w porównaniu z rozpoczynającym edukację przedszkolną trzylatką, jest w stanie kontrolować już swoje odczucia, nazywa i rozumie przyczynę stanów emocjonalnych kolegów, koleżanek oraz dorosłych (por. Klim-Klimaszewska 2012:43-44). W każdej sytuacji towarzyszą nam emocje. W życiu dziecka przedszkolnego odgrywają one jednak kluczową rolę. Jest tak głównie przez kształtowanie się w tym czasie podstawowych zachowań, norm oraz postaw obecnych na dalsze funkcjonowanie w społeczeństwie (Nazaruk 2016: 42).

Literatura pełni niezwykle ważną rolę w rozwoju emocjonalnym młodego człowieka. Podążając za profesorem Jerzym Cieślukowskim, twórcą „literatury osobnej”, należy zaznaczyć, że książka jest tekstem do przeżywania i wyrażania emocji dla każdego, bez barier wiekowych (Cieślukowski 1985: 48). Wątek ten poszerza profesor Joanna Papuzińska, która uważa za słuszne, by dziecko podczas lektury odczuwało i przeżywało każdą emocję. Daje ona młodym słuchaczom i czytelnikom możliwość, by cieszyli się, radowali, ekscytowali, a także dziwili się, złościли, smucili oraz brzydzili. Jej zdaniem literatura powinna oddziaływać na rozwój emocjonalny, całościowo go pobudzając (Papuzińska 1996: 8-15).

Obecnie, gdy każdy się spieszy, bez przerwy za czymś goni, gdzieś się spóźnia i nie ma na nic czasu, dzieci wyjątkowo potrzebują kontaktu z bliskimi. Bajki, bajeczki i opowiadania nabierają całkiem innego znaczenia – są jednym z podstawowych elementów dbającym o więzi między rodziną. Dają okazję do wspólnego spędzania czasu oraz przebywania w bezpośredniej bliskości, której zdecydowanie brakuje najmłodszym (Kruszewska 2017: 215-217). Otwierając książkę przed dzieckiem, otwiera się także jego wnętrze. Spotkania z książką pozwalają wyzwolić swoje emocje, porównać się do bohatera literackiego, znaleźć możliwość rozwiązania własnych problemów, poradzenia sobie z trudną sytuacją i traumatycznym bądź krytycznym przeżyciem. Dzięki spotkaniu się z różnorodnymi historiami i treściami literackimi dziecko jest w stanie określać uczucia swoje oraz innych, nazywać je oraz wyrażać. W trakcie czytania grupie przedszkolnej pozycji literackiej poruszającej daną emocję, jesteśmy w stanie zaobserwować zachowania dzieci, ich odruchy oraz wzruszenia. To daje nam możliwość głębszego poznania podopiecznego, co przydatne jest w diagnozie rozwojowej oraz procesie edukacji i wychowania. Jak pokazują badania, dzięki odpowiedniemu doborowi literatury rodzice i nauczyciele wpływają na rozwój dziecka. Dorośli poprzez codzienną lekturę i wspólne czytanie bajek kształtują pozytywne zachowania u swoich słuchaczy (Kruszewska 2017: 223-225).

Pozycje literackie dotyczące emocji, które powinny znaleźć się w kąciaku bibliotecznym każdego przedszkola, to *Kolorowy potwór. Książka pop-up* (Llenas 2019), *Wszystko o emocjach* (Brooks, Allen 2019), oraz *Co robią uczucia?* (Oziewicz 2020). Wspaniałym podsumowaniem rozważań na temat emocjonalnej funkcji literatury i interakcji pomiędzy czytaniem a odczuwaniem jest porównanie, którego w jednym ze swoich artykułów dokonała Agnieszka Frączek. Określiła ona czytanie dziecku jako przytulanie się do niego. Argumentowała to porównaniem do odczuwania przyjemności, intymności oraz prywatności w momencie, w jakim rodzic z dzieckiem spotyka się z książką (Frączek 2018: 52-54).

Literatura a zabawa

Czytanie książek to najpiękniejsza zabawa, jaką sobie ludzkość wymyśliła.

W. Szymborska

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego określa, że dla dzieci trzyletnich oraz sześciolletnich „bardzo ważna jest samodzielna zabawa (por. <https://podstawaprogramowa.pl/Przedszkole> [dostęp: 27.11.2020]). Należy zaznaczyć, że pierwszym powodem sięgnięcia dziecka po książkę jest właśnie chęć bawienia się. Dziecko potrzebuje łączyć literaturę z różnorodną zabawą, ponieważ

odbiera ono utwór trójkanałowo – poprzez to, co słyszy, czyli słowo; poprzez to, jaka jest w książce ilustracja, to co widzi, to znaczy obraz; ważny jest także gest i szeroko rozumiana teatralizacja utworu (Cieślakowski 1975).

Nauczyciel powinien mieć na uwadze wprowadzanie i stosowanie różnorodnych sposobów ekspresji oraz komunikacji werbalnej i niewerbalnej. To aż 70% informacji odbierane jest z naszego zachowania, gestykulacji, mimiki oraz ruchów ciała, dlatego spotkanie z literaturą jako samo czytanie jest, szczególnie dla dzieci w wieku przedszkolnym, zbyt małym bodźcem do działania. Należy wprowadzić więcej elementów pobudzających i zmieniających biernych słuchaczy w aktywnych działaczy wykonujących różnorakie zadania. W dokumencie warunkującym edukację przedszkolną jest zaznaczone, że dziecko bierze czynny udział w zabawach. Wyróżnia się zabawy dotyczące różnych dziedzin sztuki, to jest muzyki, teatru, malarstwa oraz tańca (por. <https://podstawaprogramowa.pl/Przedszkole> [dostęp: 27.11.2020]). Elementem wyjściowym do przeprowadzenia takich zajęć jest właśnie literatura. Do bazy, jaką jest fabuła literacka, należy dodać twórczość i kreatywność dzieci, a obraz, rzeźba, inscenizacja lub układ choreograficzny powstaną same w trakcie zabawy, czyli podstawowej formy występującej w przedszkolu.

O tym, jak blisko siebie znajdują się literatura i muzyka, pisze w swoich rozważaniach Magdalena Wasilewska-Chmura. Podaje ona przykłady łączenia się na różnych płaszczyznach literatury i muzyki. Wspomina o intermedialności muzyczno-lirycznej oraz o różnorodności badań, w których to czasem wyżej zlokalizowana jest muzyka, a czasem literatura. W każdym przypadku jednak te dwie dziedziny sztuki występują jednocześnie (Wasilewska-Chmura 2011: 53-58). Dlatego też jednym z przykładów interakcji literatury oraz muzyki w formie zabawy jest nadawanie formom tekstowym wersji wokalne bądź instrumentalnej. Najlepsza do tego wydaje się być poezja dziecięca, która posiada w swoich treściach wiele wyrazów dźwiękonaśladowczych, przez co sam tekst jest bardzo melodyjny.

Znanym i doskonałym przykładem formatowania poezji dziecięcej na utwory muzyczne jest aranżacja tekstów Jana Brzechwy w filmowej adaptacji *Akademii Pana Kleksa*. Śpiewająca interpretacja takich wierszy jak: *Kaczka Dziwaczka*, *Dzik*, *Na wyspach Bergamuta* czy *Leń* jest wzorem do naśladowania przez nauczycieli, dzieci oraz rodziców, w trakcie łączenia literatury z muzyką bądź muzyki z literaturą. Oczywiście to tylko propozycja łączenia muzyki i literatury, takich możliwości jest znacznie więcej. Zalet zabaw teatralnych na podstawie tekstu literackiego jest również bardzo wiele. Do głównych można zaliczyć nieokreślony czas przedstawienia, które może trwać nawet kilka minut. Plusem jest również dowolność w tworzeniu kukiełek, lalek bądź marionetek oraz indywidualna interpretacja fabuły. Istotna jest tu także ludyczność tekstów literackich, dostarczająca przyjemności odbiorcy, który może się książką po prostu bawić (Zabawa 2015: 113-131).

Teatr w edukacji przedszkolnej jest ważny z wielu względów. Dzięki niemu rozwija się umiejętność wypowiedzi słownych, powiększa się zasób słownictwa oraz poprawna intonacja, akcent oraz modulacja głosu. Bezapelacyjne jest stwierdzenie, że edukacja teatralna budzi zrozumienie oraz szacunek do pracy twórczej całego zespołu aktorskiego oraz wszystkich zaangażowanych w powstanie przedstawienia. Odgrywając rolę widza lub aktora, stajemy się bardziej wrażliwi na przeżycia, nasze emocje są wyraźniej eksponowane i wyrażane, a uczucia ciągle się przemieniają. Ten środek wyrazu artystycznego budzi ogólne zamiłowania estetyczne i wzbudza chęć do rozrywek kulturalnych (Królicza 2008: 31-37). Istotne dla tematu tego artykułu jest zwrócenie uwagi na integrację literatury i sztuki teatralnej poprzez zabawę oraz możliwości swobodnego tworzenia inscenizacji. Wykreowany podczas zabawy z tekstem literackim scenariusz może stanowić świetną propozycję do wykonania inscenizacji na uroczystość przedszkolną. Dzieci, które same stworzą przedstawienie, przygotowują scenografię oraz kostiumy, będą okazywały większe zadowolenie i radość oraz dumę przed widzami, niż przedszkolaki jednostajnym rytmem recytujące z pamięci standardowe wierszyki okolicznościowe.

Warto przez moment zastanowić się i zadać sobie pytanie, czy ważniejsze jest szablonowe przeprowadzenie występu zgodnie ze sztywnym planem, czy kreatywne i radosne przedstawienie wykonane przez zdolnych przedszkolaków. Odpowiedź jest raczej jasna. Szczęście towarzyszy zabawie, o tym też świadczą wyniki badań nad tematyką opowiadań dzieci sześciolletnich. Dziewczynki określają świat jako radosny i dobry. Opis przygód i bohaterów przeważnie jest estetyczny oraz barwny, a atmosfera panująca w utworze miła i przyjazna. Chłopcy skupiają się bardziej na przeżyciach, problemach oraz dokonaniach bohaterów, niż na opisie miejsca wydarzeń czy słownej charakterystyki zachodzących zmian w przyrodzie. Jednak podchodzą do tego z równie dużym zaangażowaniem oraz dbałością o szczegóły i walory estetyczne. Ważna ze względu na interakcję literatury i zabawy, co zaznacza we wnioskach autorka badań, jest chęć tworzenia opowiadań przez dzieci w wieku sześciu lat, bawienie się w kreowanie przygód, nowej fabuły, ciekawych i nieznanymi nikomu postaci literackich oraz opisu otaczającego świata. Główne elementy opowiadań są przez młodych autorów wymyślane, mają swe źródło w ich wyobraźni (Samborska 2020: 37-45). Może się dla niektórych wydawać, że interakcja literatury i zabawy jest niedorzeczna, jednak „czytanie, deklamowanie dostarcza dzieciom wiele radości, wciąga w zabawę słowem” (Skoczylas-Krotla 2008: 83). Nie można zapominać o tym, że każdy będzie definiował pojęcie zabawy inaczej ze względu na swoją pozycję społeczną, wiek oraz przekonania. Wyróżnia się również wiele rodzajów zabaw: swobodna, tematyczna, ruchowa, spontaniczna. Ważne, by wywodziła się ona z inicjatywy dziecka, które chętnie i dobrotliwie w niej uczestniczy. Zabawa nad wyraz dydaktyczna, kształcąca lub zdominowana przez dorosłego traci swój sens (Bilewicz-Kuźnia 2015: 17-29).

Literatura a kreatywność

Przedszkolaki wykazują coraz większe uspołecznienie dzięki głębszym uczuciom patriotycznym, humanistycznym oraz estetycznym. Rodzice są żywym przykładem dla dziecka, dlatego na nich wzorowany jest rozwój społeczny dziecka. Wyznaczają normy moralne, określają dyscyplinę, przekazują wiele rad. Dzieci są bardzo podatne na wpływy dorosłych, lecz nie tylko pozytywne i dodatnie. Niczym gąbka chłoną również zachowania ujemne, negatywne, ponieważ nie potrafią zweryfikować jeszcze wartości przejawianych przez dorosłych. W oczach dziecka rodzic czy nauczyciel jest perfekcyjny, a jego poczynania są naładowane dodatnimi wartościami (Klim-Klimaszewska 2012: 44-46).

Szczególnie ważne jest zatem czytanie dziecku, czytanie z dzieckiem oraz czytanie dla własnej przyjemności. Dzieci naśladują nie tylko zachowania, ale także przyzwyczajenia i upodobania rodziców. Spędzanie czasu z książką i ukazywanie jej nie tylko jako przedmiot, lecz jako miejsce odnalezienia przyjaciół, przeżycia wspaniałych przygód, możliwość podróżowania, przeżywania i wzruszania się. Taki przykład ze strony opiekunów oddziałuje pozytywnie na kontakty dziecka z literaturą i sztuką. W wieku przedszkolnym równie istotne znaczenie odgrywa książka. Ona sama w sobie pełni ważną rolę w rozwoju dziecka. Teksty literackie stanowią pewnego rodzaju przykład zachowań i norm. Literatura pomaga w zmaganiu się z problemami, trudnościami oraz w zrozumieniu samego siebie. Bajka, baśń czy bajeczka, oprócz walorów moralnych, jakie spełnia, jest również „skarbnicą pomysłów”. Wzbogaca wiedzę dziecka, rozbudza zainteresowania i ukazuje świat w sposób bardziej interesujący (Brzostowak 2018: 22-28).

W pracy edukacyjnej z dziećmi przedszkolnymi nauczycielowi zależy na tym, aby pasywny odbiorca zamienił się w aktywnego badacza, artystę, aktora, malarza, piosenkarza bądź muzyka. Istnieje wiele różnych sposobów na wykorzystanie książek dla młodych czytelników w kontekście ich aktywności twórczej. Warto zaplanować zajęcia w taki sposób, by nauczyciel stał z boku, a główną rolę i podstawowe zadania wykonywały dzieci. Często prowadzący zajęcia wychowawca zapomina się i gubi, a dopiero po jakimś czasie jest w stanie zorientować się, że zajęcia przez niego przygotowane nie uwzględniają żadnej aktywności podopiecznego. Górę bierze ambicja i chęć brawurowego zaprezentowania się przed innymi pracownikami placówki, na bok schodzą zaś rozwój i działanie dzieci. To właśnie kreatywność i samodzielność najmłodszych powinna być kwestią priorytetową. Warto więc spojrzeć na edukację skandynawską i, jak pisze Jesper Jull, stworzyć sytuacje w trakcie dnia, podczas których męczą się i angażują głównie dzieci, a nie nauczyciel (Jull 2014).

Każda dziedzina sztuki może w sposób twórczy być połączona z literaturą. Uzaależnione jest to w głównej mierze od kreatywności dziecka, danej mu swobody oraz

pośrednika lektury, w tym przypadku nauczyciela. Dorosły musi okazywać zainteresowanie treścią książki oraz chęć dalszego przeżywania przygód bohatera. Jedyne, co może go pohamować, to brak pomysłowości, stałość oraz schematyczność działania. Przykładowo, do dobrze znanej baśni Braci Grimm *Trzy świnki* bez problemu możemy stworzyć ilustrację, makiety domków (malarstwo), jesteśmy w stanie rytmicznie poruszać się jak uciekająca świnka, bądź dmuchający wilk (taniec). Za pomocą podstawowych przedmiotów, bez nakładu finansowego, odegramy inscenizację, zorganizujemy przedstawienie w sali (teatr), a także wystukamy uderzenia łap uciekającego wilka, odwzorujemy pisk wystraszonych świnek oraz będziemy naśladować dźwięki budowania domu, takie jak stukanie czy piłowanie (muzyka). Baza takich zajęć jest bardzo prosta i dosyć schematyczna, jednak w każdej grupie i placówce efekt końcowy byłby inny, ponieważ jesteśmy różni. Do podobnego wykorzystania podczas zajęć integrujących literaturę i inne dziedziny sztuki można polecić książkę, która w 2020 roku została nominowana do 27. Ogólnopolskiej Nagrody Literackiej Kornela Makuszyńskiego i otrzymała Nagrodę Główną (por. <http://www.ryms.pl/2020/10/14/swiat-koziolka-czyli-27-ogolnopolska-nagroda-literacka/> [dostęp: 28.11.2020]). Chodzi o wspaniałą, przygodową oraz tajemniczą książkę Magdaleny Kiełbowicz, pt. *Huczy jak w ulu* (2019). Bądźmy otwarci na propozycję podopiecznych, nie hamujmy ich pomysłów i kreatywności i próbujmy spojrzeć na treści teksów literackich z różnych stron, by móc je w twórczy sposób wykorzystać i przeżywać.

Zakończenie

W trakcie edukacji współczesnego przedszkolaka należy włączać każdą z dziedzin sztuki. Nauczyciel i wychowawca, jako przewodnik dziecka, ma za zadanie dbać o jego wszechstronny rozwój, odpowiednie postawy oraz zachowania, a także nastawienie i motywację do działania. Może tego dokonać wykorzystując w kompilacji literaturę, malarstwo, teatr, muzykę i taniec. Rodzice, nauczyciele, pedagodzy, wychowawcy – pamiętajmy, by szanować szeroko rozumianą sztukę i traktować ją w sposób zróżnicowany. Starajmy się korzystać z książki nie tylko w celu odczytania tekstu w niej się znajdującego, ale również by zaprosić przedszkolaków do przeżycia przygód z bohaterem, do refleksji, namysłu oraz poznania niezwykłych historii. Spróbujmy muzykę i taniec postrzegać jako możliwość improwizacji, kreatywności oraz twórczości, źródło przekazu emocji oraz odreagowanie złych napięć.

Wprowadzajmy teatr do przedszkola w innej postaci niż zaproszenie objazdowych grup aktorskich czy wspólny wyjazd na występ do pobliskiego centrum kulturalnego. Niech częściej zagospodzą zajęcia dramatyczne, aktywności własne dzieci, inscenizacje oraz spontaniczne scenki. Przygotowanie scenografii (korzystając z opisu miejsca zdarzeń),

wykonanie kukiełek bądź pacynek (przy zwróceniu uwagę na opis zewnętrzny bohaterów), odegranie roli przy użyciu odpowiedniego ruchu scenicznego, określonej mimiki oraz tempa akcji (mając na uwadze charakterystykę i losy postaci literackiej) nie są czynnościami skomplikowanymi, a pozwalają dziecku na pełne, swobodne działanie i tworzenie. Co więcej, wpływa to na rozwój motoryki dużej i małej, na rozwój umiejętności wyrażania emocji, poprawia styl wypowiedzania się, często zwiększa słownictwo i pobudza zainteresowanie literaturą. Pamiętajmy, aby pozostawać otwartymi na wszelkie interpretacje przez dzieci, kreatywność oraz twórczość, bowiem „dosłowność zabija sztukę” (wypowiedź Wojciecha Jerzego Hasa w filmie „Saragossa” z 1998 roku).

Bibliografia

- Adamczykowa Z. (2004). *Literatura dziecięca. Funkcje-kategorie-gatunki*, Warszawa: Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP.
- Antczak M. (2015). *Czy młodzież lubi czytać? Wybrane refleksje z badań uczniów i ich rodziców*, „Trendy”, nr 2-3, s. 7-11.
- Bilewicz-Kuźnia B. (2015). *Zabawa i nauczanie przez zabawę w podstawie programowej i wybranych programach wychowania przedszkolnego*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, vol. 38, nr 4, s. 13-32. DOI:10.14632/eetp_38.1
- Brooks F., Allen F. (2019). *Wszystko o emocjach*, tłum. P. Kielan, Poznań: Papilon.
- Brzostowska A. (2018). *Rola książki w rozwoju przedszkolaka*, „Guliwer”, nr 1, s. 22-28.
- Cieślakowski J. (1977). *Słowo – obraz – gest czyli o intersemiotycznej naturze tekstów dziecięcych*, [w:] M. Tyszkowa (red.), *Sztuka dla najmłodszych. Teoria – recepcja – oddziaływanie*, Warszawa: PWN.
- Cieślakowski J. (1985). *Literatura osobna*, Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Dusza B. (2017). *Bajka animowana i literacka w codzienności dziecka przedszkolnego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika”, nr 14, s. 229-238.
- Frączek A. (2018). *O ćwierkaniu, czyrkaniu i czykcyrykaniu, czyli o przyjemnościach czytania dziecku*, „Guliwer” nr 2, s. 52-54.
- Jull J. (2014). *Kryzys szkoły. Co możemy zrobić dla uczniów, nauczycieli i rodziców?*, tłum. D. Syska, Podkowa Leśna: MIND.
- Kiełbowicz M. (2019). *Huczy jak w ulu*, Kraków: Znak emotikon.
- Klim-Klimaszewska A. (2012). *Pedagogika przedszkolna. Nowa podstawa programowa*, Warszawa: Instytut Wydawniczy ERICA.
- Królica M. (2008). *Teatr we wczesnej edukacji dziecka*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” nr 4, s. 31-33.
- Kruszewska A. (2017). *Oddziaływanie bajki na życie emocjonalne dziecka kończącego roczne przygotowanie przedszkolne*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika” nr 14, s. 215-227.
- Llenas A. (2019). *Kolorowy potwór. Książka pop-up*, Warszawa: Mamaniana.

- Nazaruk S. (2016). *Socjalizacja w klasach zróżnicowanych kulturowo – przykłady z praktyki szkolnej*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, nr 11, s. 42. DOI: 10.14632/eetp.2016.11.42.39.
- Oziewicz T. (2020). *Co robią uczucia?*, Warszawa: Dwie Siostry.
- Papuzińska J. (1996). *Dziecko w świecie emocji literackich*, Warszawa: SBP.
- Samborska I. (2020). *Treść dziecięcych opowieści o świecie – perspektywa edukacyjna*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” vol. 15, nr 2(56), s. 37-45. DOI: 10.35765/eetp.2020.1556.03
- Skoczylas-Krotla E. (2008). *Oblicza kultury języka we współczesnej szkole*, [w:] *Funkcje opiekuńczo-wychowawcze współczesnej szkoły* (red.) A. Marzec, Częstochowa: Wydawnictwo AJD.
- Ungeheuer-Gołąb A. (2011). *Rozwój kontaktów małego dziecka z literaturą*, Warszawa: SBP.
- Wasilewska-Chmura M. (2011). *Przestrzeń intermedialna literatury i muzyki*, Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Zabawa K. (2015). *„Teatr” obrazów i słów – sztuka lektury książek obrazkowych (na przykładzie wybranych utworów Iwony Chmielewskiej)*, [w:] A. Pilch, M. Rusek (red.), *Ikoniczne i literackie teksty w przestrzeni nowoczesnej dydaktyki*, Kraków: Wydawnictwo UJ.

Netografia

Podstawa Programowa Wychowania Przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego (2017), <<https://podstawaprogramowa.pl/Przedszkole>> [dostęp: 27.11.2020].

ADRES DO KORESPONDENCJI

Zuzanna KroczeK
Uniwersytet Rzeszowski
e-mail: zuz.kroczeK@gmail.com